

STRATEGIJE UNAPREĐENJA KVALITETA OBRAZOVANJA

Katarina Soleša¹, Jovana Gardašević Živanov², Marko Carić³

^{1,2,3}Univerzitet Privredna akademija, Fakultet za ekonomiju i inženjerski menadžment u Novom Sadu, Novi Sad, Srbija

¹katarina.solesa@fimek.edu.rs, ²j.gardasevic@fimek.edu.rs, ³ marko.caric@fimek.edu.rs

Kratak sadržaj: Obrazovanje u Republici Srbiji suočava se sa izazovima naučnog, socijalnog i humanističkog razvoja. Susreće se sa velikim tehnološkim promenama i sa globalizacijom. U vezi sa tim, neophodno je sagledati strategije razvoja obrazovanja u Republici Srbiji. Predmet analize jesu definisane strategije razvoja obrazovanja u Srbiji do 2030. godine u cilju unapređenja kvaliteta visokoškolskog obrazovanja.

Strategijom razvoja obrazovanja do 2020. godine utvrđeni su temelji razvoja koji se odnose na povećanje kvaliteta i efikasnosti obrazovanja. Strategijom razvoja obrazovanja do 2030. godine usaglašavaju se politike u obrazovanju sa naučnim, tehničkim, tehnološkim i održivim razvojem i savremenim kretanjima u društvu i ekonomiji, usaglašavaju se propisi u obrazovanju sa međunarodnim dokumentima i sa novim strateškim okvirom Republike Srbije.

Cilj strategije razvoja obrazovanja jeste stvaranje uslova za lični razvoj svakog pojedinca ali i za razvoj celokupnog društva i države zasnovanih na znanju.

Ključne reči: strategije, visoko obrazovanje, kvalitet

STRATEGIES FOR IMPROVING EDUCATION QUALITY

Abstract: Education in the Republic of Serbia faces the challenges of scientific, social and humanistic development. It is faced with major technological changes and with globalization. In this regard, it is necessary to look at the strategies of education development in the Republic of Serbia. The subject of the analysis are defined strategies for the development of education in Serbia until 2030 in order to improve the quality of higher education.

Strategy for the Development of Education in Serbia until 2020 established the foundations of development related to increasing the quality and efficiency of education. Strategy for the Development of Education in Serbia until 2030 aligns policies in education with scientific, technical, technological and sustainable development and modern trends in society and economy, aligns education regulations with international documents and with the new strategic framework of the Republic of Serbia.

The goal of the education development strategy is to create conditions for the personal development of each individual, but also for the development of the entire society and the state based on knowledge.

Key Words: strategies, higher education, quality

1. UVOD

Ključni uslov za razvoj države ka društvu zasnovanom na znanju jeste dobro organizovan i kvalitetan razvoj sistema obrazovanja. Na vrhu prioriteta nacionalnih strategija jeste obrazovanje i stvaranje ljudskih resursa. Ulaganje u obrazovanje to jest obezbeđivanje kvalitetnog ljudskog kapitala koji je prilagodljiv promenljivim okolnostima, dobija i karakter investicionog ulaganja i postaje zahtev za jednu državu. Time politika obrazovanja se odnosi na deo ukupne razvojne politike društva.

Vizija razvoja obrazovanja i vaspitanja jeste da obezbedi kvalitetno obrazovanje za postizanje punog potencijala svakog deteta, mlade i odrasle osobe u Republici Srbiji. Misija obrazovanja je da se obezbedi obrazovanje visokog kvaliteta koje služi razvoju pojedinca, a time i društva u celini [1]. Misija visokog obrazovanja jeste da kroz organizovane studije i istraživanja neprekidno obavlja transfer i kreiranje naučnih znanja i stručnih kompetencija kojima se omogućava, u prvom redu, socijalni, kulturni, ekonomski i drugi napredak naše zemlje i

njenih građana, u stalno promenljivim okolnostima života i razvoja [2].

Motiv prilikom kreiranja strategija jeste oblikovanje razvoja sistema obrazovanja na najbolji mogući način. Izazovi prilikom kreiranja strategije razvoja akademskih studija su upravo dostizanje kvaliteta studija u skladu sa evropskim standardima kao i internacionalizacija akademskih studija.

2. STRATEGIJE RAZVOJA OBRAZOVANJA

Strategija razvoja obrazovanja se bavi utvrđivanjem ciljeva, svrhe, pravaca, instrumenata i mehanizama razvoja sistema obrazovanja [1].

Sadržaj strategije razvoja obrazovanja čine sledeći elementi: misija, vizija, ključni razvojni izazovi, strateške relacije, strateške politike, promene.

Vizija razvoja obrazovanja i vaspitanja jeste u tome da obezbedi kvalitetno obrazovanje za postizanje punog potencijala svakog pojedinca [2]. Vizija i misija služe kao smernica budućeg razvoja obrazovnog sistema. Kako bi se vizija ostvarila, potrebno je da se svakodnevno razvija kultura celoživotnog učenja kao i da se razvija obrazovanje koje je usklađeno sa dostignućima nauke, održivog razvoja, tehnike i tehnologije.

Opšti cilj 1 strategije razvoja obrazovanja proizilazi iz vizije i odnosi se na obezbeđivanje kvalitetnog obrazovanja kako bi se postigao pun potencijal svakog pojedinca u Republici Srbiji.

Opšti cilj 2 jeste unapređenje dostupnosti, relevantnosti, kvaliteta i pravednosti visokog obrazovanja. Ovaj cilj sadrži posebne ciljeve poput: unapređnja kvaliteta ponude, ljudskih resursa i ishoda visokog obrazovanja; unapređenje relevantnosti visokog obrazovanja na nacionalnom i međunarodnom nivou; unapređenje obuhvata i pravednost visokog obrazovanja; digitalizacija visokog obrazovanja [2]. Ciljevi dugoročnog razvoja obrazovanja se odnose na postizanje najboljeg mogućeg kvaliteta procesa i ishoda obrazovanja, širi obuhvat stanovništva na svim obrazovnim nivoima, dostizanje i održavanje relevantnosti obrazovanja - usaglašavanjem strukture sistema obrazovanja sa neposrednim i razvojnim potrebama pojedinaca, povećanje efikasnosti upotrebe svih resursa obrazovanja.

Za dostizanje ciljeva razvoja obrazovanja i povećanje kvaliteta sistema obrazovanja, utvrđene su konkretne strateške politike, akcije i mere za svaki deo sistema obrazovanja. Strateška opredeljenja za povećanje kvaliteta obrazovanja su sledeća: kvalitet je primarni razvojni cilj na svakom nivou obrazovanja; ključni faktor kvaliteta obrazovanja jeste sam kvalitet nastavnika te je definisana strategija obrazovanja nastavnika i njihov dalji razvoj [1].

3. STRATEGIJE RAZVOJA VISOKOG OBRAZOVANJA I OSIGURANJE KVALITETA

Razvojna opredeljenja visokog obrazovanja se odnose na sledeće: neophodno je usklađivati strukturu obrazovnih i istraživačkih delatnosti sa potrebama privrede i društva; poboljšanje performansi sistema visokog obrazovanja sa ciljem da se poveća učešće populacije s visokim obrazovanjem; ostvarivanje misije obrazovanja u kontekstu razvojnih potreba zajednice i celoživotnog učenja; razvoj resursa i poboljšanje rezultata kako bi se ostvarili ciljevi u vezi s regionalnim i međunarodnim ugledom i konkurentnom pozicijom; povećan nivo ulaganja i usmeravanje sistema finansiranja prema formiranju inovativnog, kreativnog, visokoobrazovanog stanovništva [1].

„EU prepoznaje obrazovanje odraslih kao ključni resurs i mehanizam pomoću koga Srbija može postati punopravan i punovredan deo evropskog političkog, ekonomskog i kulturnog prostora i zato ga promoviše i podržava,„ [4].

Standardizacija načina i postupka praćenja i ocenjivanja kvaliteta nastavnog procesa u visokom obrazovanju predstavlja veoma važan segment u tekućim procesnim uključivanjima u evropski sistem obezbeđenja kvaliteta [5]. Kvalitet visokog obrazovanja vrednuje kvalitet nastave, istraživanja, uspeh studenata i zaposlenih. Može se unaprediti na sledeće načine: prilagođavanjem standarda sistema osiguranja kvaliteta sa Evropskim standardima u visokom obrazovanju; sistem treba ojačati uvođenjem dodatnih mera, mehanizama i indikatora i ustanove treba obavezati da rezultate rada javno publikuju; unapređivati procedure samovrednovanja; angažovati studente i zaposlene u neprekidnom poboljšanju nastavnog procesa; poštovanje akademskih standarda; ishodi učenja i veštine su u skladu sa Nacionalnim okvirom kvalifikacija i sa ključnim kompetencijama; unapređenje nastavnog procesa treba obezbediti kroz poboljšanje kompetencija nastavnog osoblja u stručnom i naučnom pogledu; poboljšati odnos broja studenata i nastavnika.

Neophodno je i razviti i dopuniti informacione sisteme u visokoškolskim ustanovama i u relevantnim državnim organima, koji će pružiti podršku definisanim ciljevima, a posebno kontinualno praćenje indikatora kvaliteta i kompetentnosti, veći stepen elektronske administracije kao i praćenje uspeha i zapošljivosti studenata [1].

Boljem kvalitetu visokog obrazovanja doprinosi međunarodna otvorenost i saradnja kao i mobilnost nastavnika i studenata. Politiku mobilnosti treba zasnovati na različitim merama kojima se obezbeđuje finansiranje mobilnosti, priznavanje rezultata studiranja i podrška tokom studiranja.

Mobilnost pedagoškog i nepedagoškog kadra je bitna za razvoj visokoškolskih ustanova. Mobilnost studenata ima socijalnu i kulturnu funkciju. Studentskom razmenom stiču nova znanja kroz obrazovni proces ali i upoznaju druge kulture [6].

Kako bi se povećala istraživačka izvrsnost, unapredio nastavni proces i kako bi se racionalno koristili resursi, trebalo bi uspostaviti internacionalne i druge oblike saradnje i stvoriti intra-univerzitetske i inter-univerzitetske

mreže.

Za socijalni i ekonomski napredak bitno je da se visoko obrazovanje bazira na istraživanjima. Treba podsticati da istraživanje i razvoj inovacija u određenoj meri budu sastavni deo visokog obrazovanja. Organizovanim istraživačkim radom treba obuhvatiti veći broj saradnika - nastavnika i asistenata, a strateškim merama za poboljšanje istraživačkog rada obuhvatiti međunarodnu saradnju, saradnju sa privredom kao i uslove za napredovanje.

Takođe je bitna modernizacija studijskih programa i novi vidovi nastave. Modernizacija studijskih programa je obavezan kontinuirani proces kojim će se obezbediti saglasnost između očekivanih ishoda učenja i potrebnih kompetencija diplomiranih studenata. Studijske programe uskladiti sa savremenim tokovima naučnog, tehnološkog, ekonomskog i kulturnog razvoja tako da krajnji ishod obrazovanja, meren kvalitetom naučne i stručne osposobljenosti diplomiranih studenata, potpuno odgovara zahtevima tržišta radne snage [1]. Trebalo bi u studijske programe uvesti elemente istraživanja, sadržaje gde se podstiče preduzetnički duh i gde se grade stručne veštine. U studijskim programima neophodno je uvoditi nove metode i informacione tehnologije kao i podržati veće korišćenje metodologije i tehnologija e-učenja kao dopunu tradicionalnom učenju.

Radi povećanja efikasnosti rada u oblasti visokog obrazovanja, VŠU treba da preduzima aktivnosti projektovanja i uvođenja digitalnih platformi i u skladu sa svojim strateškim ciljevima, da pristupa digitalizaciji uz uvažavanje standarda za obezbeđenje kvaliteta, a u okviru institucionalnog okvira na državnom nivou [2].

Dakle strateški pravci jesu sledeći:

- 1) povećanje kvaliteta;
- 2) usaglašenost studijskih programa s potrebama tržišta;
- 3) povećanje efikasnosti studija;
- 4) povećanje obuhvata i dostupnosti akademskih studija;
- 5) internacionalizacija akademskih studija;
- 6) povećanje mobilnosti studenata;
- 7) osavremenjivanje organizacije akademskih studija [1].

Na osnovu uvida u dosadašnje stanje što se tiče kvaliteta obrazovanja ustanovljeno je da se kvalitet akademskih studija ostvaruje primenom jedinstvenog sistema osiguranja kvaliteta Republike Srbije kao i da struktura i kvalitet diplomiranih studenata odgovara potrebama tržišta radne snage i društva zasnovanog na znanju.

4. ZAKLJUČAK

Uslov za društveno-ekonomsku transformaciju Republike Srbije, njenu integraciju u Evropsku uniju i prilagođavanje tehnološkom razvoju jeste upravo obrazovano stanovništvo koje raspolaže kompetencijama koje su neophodne za uspešnu participaciju u društvu. Strateški pravci u obrazovanju usmeravaju da stručno obrazovanje bude kompatibilno sa evropskim standardima, primeni princip doživotnog učenja, pruži svima mogućnost da steknu kvalifikacije u stručnom obrazovanju.

Glavni izazovi prilikom utvrđivanja strategije razvoja akademskih studija jesu podizanje kvaliteta akademskih studija u skladu sa svetskim i evropskim standardima, usaglašavanje ishoda studijskih programa sa zahtevima tržišta, internacionalizacija akademskih studija kao i povećanje efikasnosti akademskih studija.

Glavna opredeljenja odnose se na kvalitet studija koji treba povećati uvođenjem sistema održavanja kvaliteta, zatim ishode studijskih programa prilagoditi zahtevima tržišta i podržati strateška partnerstva između visokoškolskih ustanova u Republici Srbiji i u svetu, kao i partnerstva između visokoškolskih ustanova i privrede.

5. LITERATURA

- [1] *Strategija razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2020.godine*, Službeni glasnik RS, broj 107/2012
- [2] *Strategija razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030.godine*, Službeni glasnik RS, broj 63/2021.
- [3] Ana Vuković, *Obrazovanje kao činilac društvenog razvoja: reforma obrazovanja u Srbiji po ugledu na EU*, Izazovi održivog razvoja u Srbiji i Evropskoj uniji, Beograd, 2020.
- [4] Miomir Despotović, Katarina Popović, *Strategije obrazovanja odraslih – želje, potrebe, mogućnosti i rezultati*, Modeli procenjivanja i strategije unapređivanja kvaliteta obrazovanja odraslih u Srbiji, Beograd, 2014.
- [5] Miodrag Kovačević, Matilda Lazić, *Standardi i postupci za obezbeđenje kvaliteta nastavnog procesa na primeru Visoke škole strukovnih studija*, XXIX Skup Trendovi Razvoja – Univerzitet pred novim izazovima, Vrnjačka Banja, 8 - 11. 02. 2023.

- [6] Tatjana Vučurević, Sandra Brkanlić, Jovana Gardašević, Ivana Milošević, Maja Ćirić, Jovana Tatarski , Aleksandra Drakulić-Neziri, *Značaj mobilnosti studenata za unapređenje kvaliteta rada visokoškolskih ustanova*, XXII Skup Trendovi razvoja: “Nove tehnologije u nastavi”, Zlatibor, 16. - 19. 02. 2016.